

Polgári Légiközlekedés Biztonsági Szervezet

ZÁRÓJELENTÉS

129/2002

LÉGIKÖZLEKEDÉSI BALESET

Göd Csomádi rét

2002. augusztus 19.

HA-BG0 lajstromjelű

MI-2 típusú

A szakmai vizsgálat célja légiközlekedési baleset és a repülőesemény okának, körülményeinek feltárása és a hasonló esetek megelőzése érdekében szükséges szakmai intézkedések kezdeményezése, valamint javaslatok megtétele. A szakmai vizsgálatnak semmilyen formában nem célja a vétkesség vagy a felelősség vizsgálata és megállapítása.

2003. június

POLGÁRI LÉGIKÖZLEKEDÉS BIZTONSÁGI SZERVEZET
Budapest
1675 Pf.: 62

2003. június

LÉGIKÖZLEKEDÉSI BALESET ZÁRÓJELENTÉS
ny. szám: **129/2003**

Üzembentartó: **DUNA-DEFENCE KFT.**
Tulajdonos: **POLGÁRIVÉDELMI ALAPÍTVÁNY**
Gyártó: **WOZSKOW-LENGYELORSZÁG**
Típus: **MI-2**
Nemzetisége: **Magyar**
Lajstromjele: **HA-BGO**
Eset helye: **GÖD-Csomádi rét**
Eset ideje: **2002. 08. 19. 09 óra 55 perc (helyi idő szerint)**
Eset kategóriája: **Légiközlekedési baleset**

Összefoglaló áttekintés

Az esetet 2002. augusztus 19-én 10 óra 44 perckor jelentették a PoLéBiSz ügyeletesének, aki a bejelentést továbbjelentette a PoLéBiSz, és a PLH igazgatónak.

A PoLéBiSz igazgatója a vizsgálat vezetőjének Sipos Sándor légiközlekedés esemény kivizsgálót, tagjának Kovács András légiközlekedési esemény helyszínelő technikust jelölte ki.

A szakmai vizsgálatba a KSZB külső szakértőként bevonta a HM Katonai Légügyi Hivatal állományából Csuzdi Attila mk. alezredest.

A helyszín biztosítását a területileg illetékes rendőri szervek látták el. A helyszíni szemlét a rendőrség kezdte meg, és ebbe kapcsolódott be a PoLéBiSz Kivizsgáló Szakmai Bizottsága (továbbiakban KSZB) 11 órakor, és azt 14 órakor fejezte be.

A KSZB kiérkezésekor a helyszínt a mellékelt helyszínrajz, a légi járművet pedig a fényképfelvételek szerinti állapotban találta.

A helyszín rögzítése során a pilóta, a szerelő és a tanúk – beleértve a fedélzeten tartózkodó utasokat is - röviden elmondták a történeteket, amiről nyilatkozatot is készítettek.

A helyszíni szemle után a KSZB hozzájárult a légijárműroncs elszállításához, és annak zárolását rendelte el további vizsgálatok céljából.

A további vizsgálat során:

- 2002. 08. 22-én a KSZB megnézte a helikopter radar képét, illetve meghallgatta rádiólevelezését.
- 2002. 10. 29-én az üzembentartó bevonásával a KSZB a rendelkezésére álló eszközökkel megvizsgálta a helikopter maradványait, majd a KSZB vezetője elrendelte a releváns berendezések laboratóriumi, illetve szakműhelyben történő vizsgálatát.
- 2002. 11. 20-án érkezett meg a műszerész laboratórium vizsgálat eredmény, amely a hajtóművek fordulatszám adóinak, és a fordulatszám jelző műszer működéseit volt hivatott ellenőrizni.
- 2002. 12. 12-én a meghibásodás gyanús hajtómű segédberendezéseinek működés próbája lett elvégezve egy másik működőképessé hajtóműre történt átépítésük után.
- 2002. 12. 18-án a KSZB -a jobb oldali hajtómű (meghibásodott) és a baleset idején rá felszerelt segédberendezések kivételével- a maga részéről feloldotta a helikopter maradványainak zárolását.
- Átvizsgálta a helikopter dokumentációit, okmányait, a rá vonatkozó előírásokat
- Elemezte, és értékelte a rendelkezésére álló adatokat, és információkat.

A KSZB az esetet kiváltó lényegi okként megállapította, hogy a pilóta – jobb oldali hajtómű teljesítmény csökkenése miatt – kényszerleszállást hajtott végre olyan terepen, és olyan módon, amely a stabil földetérést nem tette lehetővé, és ennek következtében a helikopter a második felütközéskor oldalára dőlt. Abban a helyzetben a forgószárnyak az intenzív becsapódásai miatt a helikopteren jelentős többszöri (gazdaságosan nem javítható) törések jöttek létre.

A szóban forgó hajtómű teljesítmény csökkenését a rá felépített NR-40TA típusú tüzelőanyag adagoló automatika belső szerkezeti meghibásodása miatt következhetett be.

A PoLéBiSz a KSZB zárójelentés tervezetét 2003. 04. 01-én megküldte az érintetteknek.

A PLH 2003. 04. 09-én megküldte az észrevételeit, azokat a KSZB áttekintette, és ezzel kapcsolatban az alábbi állásfoglalást teszi:

A KSZB biztonsági ajánlásán túl elfogadja a PLH indítványát, hogy az érintett berendezések állapotainak megállapítását szolgáló gyári jelentés (shop report) be legyen kérve.

A kivizsgálás objektív adat hiányában továbbra sem tud az elemzés utolsó előtti bekezdésben leírtakon túl magyarázatot adni, hogy a pilótának miért nem sikerült elérnie, és sérülésmentesen leszállnia erre, alkalmas terepet.

A légijármű üzemeltetője észrevételt nem küldött.

1. TÉNYBELI INFORMÁCIÓK

1.1. A repülés lefolyása

2002. augusztus 19-én a Budaörsi repülőtéren a szóban forgó légi járművet az üzemeltető légi jármű szerelője repülésre előkészítette, és átadta a pilótának, aki azzal céllal, hogy munkarepülést (légifotózást) hajtsa végre, átvette a légi járművet.

9³⁵ óra-kor a pilóta felszállt. A pilóta elmondása szerint a repülés rendben zajlott, majd 9⁵⁰ óra körül a pilóta észlelte a jobb hajtómű teljesítmény csökkenését. A pilóta ekkor leszállásra alkalmas terepet, helyet keresett, ekkor még 300 m magasan repült. Majd a kiválasztott terep felett megkezdte a süllyedést. Eközben 100 m magasságban bal süllyedő fordulót hajtott végre, mely forduló közben a jobb oldali hajtómű teljesítménye 20 %-ra csökkent, aminek következtében - a pilóta elmondása szerint - légi járművet nem tudta a levegőben tartani. Hirtelen – talphelyzetben, a futóműveivel - a laza talajra zuhant, onnan elpattant majd ismét talphelyzetben talajt fogott egy még lazább talajon, majd ott az aszimmetrikus süppedés miatt oldalára borult. A borulás során a forgó szárnyak intenzíven beleverték a talajba, ezért azok letöredeztek a jobb oldalán többször megfordult. A hajtóművek sikeres leállítását követően a fedélzeten tartózkodók a légi járművet.

1.2. Személyek sérülése

SÉRÜLÉSEK	SZEMÉLYZET	UTASOK	EGYÉB
Halálos	0	0	0
Súlyos	0	0	0
Könnyű	0	0	0
Nem sérült	1	5	0

1.3. Légi jármű rongálódása

A légi jármű az eset során oly mértékben megrongálódott, hogy annak kijavítása nem gazdaságos.

1.4. Egyéb kár

Az eset során egyéb kárról nincs információja a KSZB-nek (kárigényt nem jeleztek).

1.5. Személyzet adatai

1.5.1. Légijárművezető adatai

szakszolgálati engedélye:	Helikopter Pilóta
kora, és neme:	33 éves férfi
képesítése:	Helikopter „B” kategória, HCPL
jogosítása:	oktató, teheremelő
szakmai érvényessége:	2002. 12. 31.
orvosi érvényessége:	2003. 04. 23.
összes repült ideje:	874 óra/ 2276 repülés
a típuson:	829 óra/ 2006 repülés
utolsó 24 órában repült ideje:	3 óra/ 22 repülés

1.6. Légijármű adatai

1.6.1. Törzs adatai:

típusa:	Mi-2 helikopter
lajstromjele:	HA-BGO
gyártási száma:	548633044
gyártási ideje:	1984.
gyártó:	PZL Swidnik, Lengyelország
légialkalmassági bizonyítvány száma:	3685
érvényessége:	2003. 08. 02.
korlátozása:	nincs
üzemideje	
összesen:	2128 óra 20 perc / 9631 repülés
utolsó nagyjavítástól:	632 óra 20 perc / 1030 repülés

1.6.2. Hajtóművek adatai:

típusa:	GTD-350
gyári száma:	481643038 W (jobb o.)
gyártási éve:	1984
üzemideje	
gyártás óta:	1760 óra 19 perc
nagyjavítás óta:	794 óra 19 perc

1.6.3. Az érintett fődarab (berendezés) adatai:

tűzelőanyag adagoló automata

típusa:	NR-40TA
gyári száma:	A068569 A szériájú
gyártási éve:	1985
felépítve a 481643038 W hm-re:	2001. 08. 28.
üzemideje	
gyártás óta:	938 óra
nagyjavítás óta:	316 óra

fordulatszám szabályozó

típusa: **RO-40TA**
gyári száma: **A108835 A** szériájú
gyártási éve: **1988**
felépítve a 481643038 W hm-re: **2002. 05. 30.**
üzemideje
gyártás óta: **1033 óra**
nagyjavítás óta: **230 óra**

1.6.4. A légi jármű terhelése, és annak eloszlása:

üres tömege: **2474 kg**
fedélzeten tartózkodó személyek tömege: **400 kg**
tüzelfogyóanyag tömege: **400 kg** (felszálláskor)
egyéb tömeg: **100 kg** (felszerelések)
felszálláskor összesen: **3374 kg**
(A légi jármű maximális felszálló tömege légiüzemeltetési utasítás szerint **3700 kg** lehet.)

A tüzelőanyag fajtája: **JET A-1 (MSZ 10870)**

A légi jármű terhelése, és annak eloszlása a megengedett határokon belül volt.

1.7. Meteorológiai adatok

Az eset jó látási viszonyok között történt. A pilóta elmondása szerint a levegő hőmérséklete 29 C° , a szél 010° -ról 01 méter/másodperces volt.

1.8. Navigációs berendezések

VFR repülés volt, és a pilótának folyamatos föld látása volt. A feladathoz nem volt szükség navigációs segédberendezésre, az eset szempontjából érdektelenek.

1.9. Összeköttetés

A légi jármű rendelkezett fedélzeti rádió-berendezéssel, eleinte a személyzet megfelelő összeköttetésben volt repülés tájékoztató szolgálattal, azonban amikor keresve a kényszerleszálló helyet elkezdett süllyedni ez megszakadt, mert megszűnt a rádió fedettség köztük.

1.10. Repülőtéri adatok

Az induló repülőtér adatai az esemény szempontjából tekintve érdektelen.

1.11. Légi jármű adatrögzítők

Nem volt, ezen a típuson nincs rendszeresítve.

1.12. Roncsra és a becsapódásra vonatkozó adatok

A kényszerleszálló hely a 2. számú főút 26-os kilométerköztől 800 méterre Vác felé, és onnan jobbra 350 méterre található. A talaj fűvel borított, az árvíz miatt ingoványos, néhol földes felületű volt. Kényszerleszállásra közepesen alkalmasnak mondható terület.

1.13. Orvosi és az igazságügyi-orvosszakértői vizsgálatok adatai

Nem voltak, személyi sérülés nem történt.

1.14. Tűz

Az eset során tűz nem keletkezett.

1.15. Túélés lehetősége

Kutatásra és mentésre nem volt szükség. Az eset során közvetlenül nem alakult ki életveszélyes helyzet.

1.16. Próbák és kísérletek

A KSZB 2002. 12. 12-én, a rendellenesen működő hajtómű (jobb oldali) NR-40TA típusú tüzelőanyag adagoló automatáját, átszerelve egy másik helikopterre, működés próba által megvizsgálta. Többszöri próba során a szóban forgó berendezés nem az előírásoknak megfelelően működött, ezért a KSZB arra a következtetésre jutott, hogy az eset idején is okozhatott működési zavart.

1.17. Szervek jellemzése

Az eset összefüggésében nem indokolt az érintett szervek jellemzésére kitérni.

1.18. Kiegészítő adatok

Nincsenek.

1.19. Hasznos vagy hatékony kivizsgálási módszere

A KSZB új vizsgálati módszert nem alkalmazott.

---

2. ELEMZÉS

A KSZB, mivel a légijármű fedélzeti adatrögzítővel nem rendelkezett – alkalmazása erre a kategóriára nincs előírva -, a rendelkezésre álló adatok, információk, dokumentációk, illetve a pilóta elmondása szerint a bekövetkezett balesetet az alábbiak szerint elemzi:

A légijárműszerelő, és a pilóta a légijármű repülésre történő felkészítésekor, valamint a szóban forgó napon az indulás előtt nem észlelt rendellenességet, azaz a helikopter üzemszerűen működött.

A pilóta által észlelt jelenség, (a jobb hajtómű hirtelen teljesítménycsökkenése) kb. 15 perces repülés után lépett fel. Habár a pilóta igyekezett a lehető legalkalmasabb hely fölé helyezkedni, de mivel a jobb oldali hajtómű teljesítménye tovább csökkent (20%-ra) nem tudta tartani a magasságát, és a gép süllyedését olymértékűnek ítélte, hogy a kedvezőtlenebb talaj felett megkísérelte a leszállást. A földetérés nyomai azt mutatták, hogy intenzív süllyedés volt, és jelentős előrehaladási sebességgel rendelkezett a helikopter (igen nagy mértékű elpattanás előzte meg a végső felütközést)

A forgószárnyak töréséből minden kétséget kizáróan a KSZB arra a következtetésre jutott, hogy a hajtóművek jelentős teljesítményt adtak le a forgószárnyak földbe verésekor. Ez azzal magyarázható, hogy a földetérést közvetlenül megelőzően amikor a pilóta megfékezte a süllyedő gépet a gázkarok magas teljesítményre állítottak automatikusan, és az addig rendellenesen alacsony fordulaton működő hajtómű ismét megfelelően, vagy közel megfelelően leadta a teljesítményt. Ez a meghibásodott hajtómű bizonytalan hibájára utalt, amely a későbbi szakmai vizsgálat során is előjött. Nevezetesen a jobb oldali hajtóművön nem lehetett felfedezni elváltozást, amely meghibásodást idézne elő, viszont a rá felépített tüzelőanyag adagoló automata (NR-40TA) a próba járatáskor bizonytalanul nem megfelelően működött (első meleg indításkor a fordulatszám túlszaladt – meg is kellett szakítani a járatást - a második indításkor a fordulatszám növekedés megállt 43%-nál, vagyis még az alapjáratra sem ment fel. Újabb indításnál a jelenség hasonlóan megisméltődött.)

Az NR-40TA berendezés meghibásodása belső szerkezeti problémára vezethető vissza, mert a tüzelőanyag közvetlen – esetleges - káros hatását ki lehet zárni, ugyanis a másik hajtómű működésében semmilyen zavar nem lépett fel. Ezt erősíti meg az a körülmény is, hogy a próbajáratása egy másik hajtóműre történő felszerelés révén lett elvégezve, tehát az eset idején fellépett esetleges rendellenességére az eredeti hajtómű nem játszhatott szerepet.

Az NR-40TA berendezés, az okmányai szerint a gyárilag előírt üzemidő korlátokon belül volt (nagy javítások közötti engedélyezett üzemidő 1000 óra, ténylegesen teljesített üzemidő 316 óra volt).

Mindazonáltal a pilóta nem a legoptimálisabb módon járt el az egyik hajtómű meghibásodást követően. Ugyanis a MI-2 típusú helikopter légiüzemeltetési utasítása szerint egy hajtómű üzemképtelenné válása repülés közben (4. 2. 3.) esetén a helikopter repülési képessége biztosítja a biztonságos leszállóhely kiválasztásához szükséges manőverek elvégzésének lehetőségét. Figyelembevéve, hogy a

normálisan működő hajtóművet max. 6 percig szabad max. teljesítményen járatni, 300 méterről 17 km-ert lehet biztonságosan repülni a leszállásig (4. 1. ábra szerint). Ha a pilóta a szóban forgó előírást betartja az adott körülmények között nem kellett volna ilyen mértékben a helikopternek összetörnie.

Ki kell hangsúlyozni, hogy a repülés ezen kritikus fázisait semmiféle módon a KSZB-nek nem áll módjában rekonstruálni (fedélzeti adatrögzítő nincs beépítve, nincs is előírva, ebbe a típusba, valamint a tanúk nem tudtak egybehangzó érdemi leírást adni a történetekről), ezért arra vonatkozóan nem tud állást foglalni, hogy a pilóta miért így járt el az adott helyzetben.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

A pilóta repülésre alkalmas és jogosult volt, összességében nagy tapasztalattal és gyakorlattal rendelkezett ezen a típuson. Az eset során nem a legmegfelelőbbben járt el.

A légi jármű, repülésre alkalmas volt, rendelkezett érvényes légi alkalmassági bizonyítvánnyal.

A légi jármű terhelése a megengedett maximális értéket nem érte el, és annak eloszlása is a megengedett határok között volt.

Az eset idején nem volt olyan egyéb zavaró körülmény, amely a balesettel kapcsolatba hozható lenne.

A baleset oka az volt, hogy a pilótának – jobb oldali hajtómű teljesítmény csökkenése miatt - kényszerleszállást hajtott végre olyan terepen, és olyan módon, amely a stabil földetérést nem tette lehetővé, és ennek következtében a helikopter a második felütközéskor oldalára dőlt. Abban a helyzetben a forgószárnyak az intenzív becsapódásai miatt a helikopteren jelentős többszöri (gazdaságosan nem javítható) törések jöttek létre.

A szóban forgó hajtómű teljesítmény csökkenését a rá felépített NR-40TA típusú tüzelőanyag adagoló automatika belső szerkezeti meghibásodása miatt következhetett be.

4. BIZTONSÁGI AJÁNLÁSOK

Legyen az üzemeltető által részletesen értesítve az NR-40TA berendezést gyártót, illetve nagyjavítót a szóban forgó meghibásodásról, valamint a baleset lefolyásáról, és egyúttal legyen kikérve a véleményük a további szükséges intézkedés tekintetében.

A fentiekén túl legyen a Polgári Légiközlekedési Hatóság által mérlegelve, hogy az érintett berendezésekről a shop report-okat az üzembentartó bekérje-e.

PoLéBiSz
2003. június 25.

Mészáros László
igazgató

5. FÜGGELÉKEK

1. 3685 sz. LÉGIALKALMASSÁGI BIZONYÍTVÁNY	2 oldal
2. Jegyzőkönyv a segédberendezések átépítéséről az NR-40TA próbájához	1 oldal
3. Jegyzőkönyv az NR-40TA próbajáratásáról	1 oldal
4. Fényképfelvételek a baleset helyszínéről	2 oldal
5. Kivonat a Mi-2 típusú helikopter légiüzemeltetési utasításból	6 oldal
-